

Friedrich Melinda

Ferenczi hírlapírói tevékenységéről

Ferenczi Sándor, bár tudományos eredményei közlésekor elsősorban a hazai és nemzetközi szakmai orgánumokat részesítette előnyben (*Gyógyászat, Internationale Zeitschrift für Psychoanalyse*), pályája kezdeti szakaszában figyelemreméltó publicisztikai és tudománynépszerűsítő tevékenységet folytatott hírlapokban is (vö. Mészáros, 1999; Mészáros, Harmatta, Bókay, 2022), amellyel később, pszichoanalitikusi pályája során sem hagyott fel teljesen. A rendelkezésre álló adatbázisok és így a digitálisan elérhető források bővülésével újabb Ferenczi-írások bukkannak fel (és bizonyosan fognak a jövőben is). Az itt közölt bibliográfiában szereplő írások Ferenczi életművébe való integrálása tovább színesíti a Ferenczi pályafutásáról és személyiségéről kialakult képet.

Ferenczi publicisztikai tevékenysége pályája kezdetén

Ferenczi legelső hírlapi szereplése – jelen ismereteink szerint – az e számunkban közölt, 1902-ből származó olvasói levél, amelyet Ferenczi egy végzetes kimenetelű villamos-baleset kapcsán, egy fiatalember értelmetlen halála fölötti felháborodásában írt és küldött be a *Pesti Hírlap* munkatársának (*Esti levél*, 1902). E levél korai megnyilvánulása Ferenczi együttérzésének, a társadalmat is megváltoztatni kívánó segítő szándékának, későbbi gyógyítási szenvedélyének.

A következő években, 1903-ban és 1904-ben is közölt publicisztikai írásokat nem szakmai sajtóorgánumban: 13 cikket publikált Bródy Sándor *Jövendő* című hetilapjában (Zsoldos, 1996, 137), majd *Az Újság*ban jelentetett meg publicisztikát (vö. Zsoldos, 2001, 120). Ferenczi 1904-ben, *Az Újság* második évfolyamának január 31-i számában szerepelt először, a Tudományos apróságok (később: Tudományos élet) rovathoz írt bevezető cikkével: „Ez alatt a czim alatt a tudományos életben felmerülő nevezetesebb kutatásokat, eredményeket akarjuk ismertetni. Nem fogunk kizárólag a természettudományokra szorítkozni, noha ezekre fektetjük a fősúlyt” (Ferenczi, 1904. január 31./1999, 200.). Ferenczi – a *Jövendő* Tudomány rovatában megkezdett tudománynépszerűsítő tevékenységének folytatásaképpen – a Tudományos élet című

rovat első számú és rendszeres szerzője lett – ha nem is az egyetlen, hiszen alkalomadtán Ranschburg Pál, Szilárd Béla gyógyszerészdoktor és Moesz Gusztáv botanikus is közölt cikket a rovatban.

Hogy Ferenczi milyen minőségben dolgozott *Az Újságnak* – mint rovatvezető munkatárs, vagy mint külső szerző –, egyelőre nem tisztázott, ahogyan az sem, hogyan vált az 1903 decemberében meginduló politikai napilap (vö. Gajári, 1903) állandó szerzőjévé. Mindenesetre Gajári Ödön, *Az Újság* alapító főszerkesztője és Kenedi Géza, a lap főmunkatársa és tárcevezetőinek egyike szerepelt a *Jogállam* című jog- és államtudományi szemle első, 1902-es évfolyamának szerzői között, ahol többek (pl. Jászi Oszkár, Vámbéry Rusztem) között maga Ferenczi is közölt írást (Ferenczi, 1902). Ezenkívül *Az Újság* tárcaírói között szerepelt a Ferenczivel baráti kapcsolatot ápoló Bródy Sándor (vö. Bródy, 1913) és a Magyar Pszichoanalitikai Egyesület majdani tagja, Szilágyi Géza is (lásd pl. Szilágyi, 1910).

Ferenczi tudománynépszerűsítő tevékenysége *Az Újságban* műfajilag és tematikailag is sokrétű, és Ferenczi rendkívül széles látóköréről tesz tanúbizonyságot: a nemzetközi tudományos élet legújabb eredményeit és felfedezéseit esszé, recenzió, ismertető, összefoglaló írás vagy konferenciabeszámoló formájában tette hozzáférhetővé a magyar olvasóközönség számára, legtöbbször saját fejtegetéseivel és felvilágosításaival kiegészítve, néha pedig fordításon keresztül. A legkülönbözőbb témákról adott közérthető felvilágosítást: tengeri betegségről, tífusról, az iskolás gyermekek alvásihiányáról, hipochondriáról, élveboncolásról, rákról, a temperamentumokról, filozófiáról és alkoholizmusról, hogy csak néhányat említsünk.

Tudományos népszerűsítő szövegekkel 1904 és 1907 között szerepelt *Az Újságban*, egyre csökkenő intenzitással (1904-ben 25, 1905-ben 15, 1906-ban 11, 1907-ben 6 írást közölt). E lanyhuló sajtózereplésre maga is magyarázatot ad, kiemelve a tudós/orvos tudománynépszerűsítő és a hírlapírói szerepének nehézségeit:

„Addig-addig emlegettem az orvosi ismeretek népszerűsítésében rejlő veszedelmeket és addig rostálgattam a nagyközönség elé való témákat, a míg lassanként teljesen elhallgattam velök. De nemcsak az olvasóközönség, hanem az orvosok köréből is oly sok biztatást kapok az ismeretterjesztő cikkek folytatására, hogy ismét megpróbálkozom ezzel a nem könnyű és nem hálás feladattal. Nehéz a feladat, mert – lelkiismeretesen mérlegelve a dolgot – nem kis fejtörést okoz annak a megválogatása, mit és hogyan vigyünk a nagyközönség elé, a nélkül, hogy még a magunk részéről is hozzájáruljunk a kor egyik súlyos betegségének, a hypochondriának növeléséhez. Háládatlan is a népszerűsítő írás, mert íróját »újságíró« hírébe keveri a szakmabeli alaposág hírének rovására” (Ferenczi, 1907. február. 10., 41).

1908-ra Ferenczi teljesen visszavonult a hírlapi szerepléstől, legközelebb 1909-ben szerepelt *Az Újságban*, ekkor már pszichoanalitikus vonatkozású könyvismertetéssel.

Ferenczi publicisztikai tevékenysége pszichoanalitikusként

Ferenczi nyilvánosság előtti szereplése a későbbi években, midőn mind saját személye, mind a pszichoanalízis egyre népszerűbbé vált, elsősorban nyilvános előadásokban, hírlap-interjúkban és -nyilatkozatokban teljesedett ki. Nem szakmai orgánumban közölt publicisztikával mindössze néhány alkalommal jelentkezett: 1918-ban a *Színházi Életnek* írt az akkor elhunyt Bródy Sándorról (Ferenczi, 1918), a *Pesti Naplóban* 1927-ben közölt írást „A szívfájdalomról” (Ferenczi, 1927) és 1928-ban „Pszichoterápiai jelszavak” címmel (Ferenczi, 1928). A nyilvánossághoz való viszony dolgában a kor egyes pszichoanalitikusaihoz, így pl. Feldmann Sándorhoz képest visszafogottság jellemezte, élesen bírálta az általa feldmannizmusnak nevezett „legújabb magyar »lélektani« irodalmat” (Ferenczi 1930, 19), és hangoztatta, hogy „a [...] hangos propagandára való hajlandóság távol áll [azoktól], [a]kik [...] behatóan foglalkoznak a Freud-féle analízissel. Az egyesület tagjai csendben dolgoznak, és csak ritkán és komoly előadásokkal fordulnak a nagyközönséghez” (*A freudisták tiltakoznak az ellen*, 1929, 9). Másrészt, éppen a pszichoanalízis népszerűsödése, sőt elbulvárosodása következtében, az 1920-as évekre igény támadt a pszichoanalízissel kapcsolatos téves eszmék eloszlatására és a nagyközönség korrekt tájékoztatására. Ferenczi ezt 1926-ban egy ülést követően így fogalmazta meg: „Mindenkinek, aki az emberrel foglalkozik, tehát orvosoknak, tanároknak, íróknak, sőt minden szülőnek rá kell eszmélnie, hogy az embert nem lehet megismerni a pszichoanalízis nélkül. Úgy látszik, elérkezett az ideje, mikor eléjük vihetjük Freud tanításait (*A pszichoanalízis jövője*, 1926, 6).

Ennek a kíváncságnak tett eleget Ferenczi újonnan előkerült és itt közölt, „Lelki betegségek gyógyításáról” szóló összefoglaló tanulmányával, amely a laikus közönség számára íródott, és a pszichoanalízis alap gondolatait tárta az *Ujság* olvasói elé.¹ A cikk végén az érdeklődő olvasót Ferenczi közvetlenül a Magyarországi Pszichoanalitikai Egyesülethez irányítja, amely „titkára útján (Hermann Imre dr., Budapest, IV., Mária Valéria utca 10. III.) szívesen ad felvilágosítást azoknak, kik e tárgykör iránt behatóbban akarnak érdeklődni” (Ferenczi, 1926, 8).

Ferenczi publicisztikai tevékenységének további feltárása a jövő feladata; az elkövetkező évek során bizonyára újabb írások kerülnek elő és látnak majd napvilágot.

Felhasznált irodalom

A freudisták tiltakoznak az ellen, hogy „magántudósok és konfúzus filozófiai irányzatok” visszaéljenek a „pszichoanalízis” névvel. (1929. március 24.) *Esti Kurir*, 7(69): 9.

A pszichoanalízis jövője. (1926. április 13.) *Világ*, 17(74): 6.

¹ Az *Ujság* első száma 1925. július 12-én jelent meg Ágai Béla és Keszler József szerkesztésében, miután elődje, *Az Ujság*, közel negyedszázados fennállása után megszűnt létezni. Szellemisségéhez híven az új lap is nyitott volt pszichoanalízis felé.

- Bródy S.** (1913). Kis Pesti Tükör. Ének a féltékenységről. *Az Ujság* (1913. október 5.), 11(237): 45-46.
- Ferenczi S.** (1902). Esti levél. Három liter vér. *Pesti Hírlap* (1902. augusztus 9.), 24(217): 6.
- Ferenczi S.** (1902). Az orvos működési köre az igazságügyi közszolgálatban. Írták: Dr. Moravcsik Ernő Emil és Sólyom Andor. Grill Károly könyvkereskedése. Budapest, 1901. [Recenzió] *Jogállam*, 1902, 1(3): 235-236.
- Ferenczi S.** (1904). Tudományos apróságok. *Az Ujság* (1904. január 31.), 2(31): 19-20.; Újraközlés: Mészáros J. (szerk.), *Ferenczi Sándor – A pszichoanalízis felé. Fiatalok írásai (1897-1908)*. Budapest: Osiris, 1999.
- Ferenczi S.** (1905). A japánok testgyakorlása. *Herkules* (1905. március 2.), 22(5): 38.
- Ferenczi S.** (1907). Tudományos élet. *Az Ujság* (1907. február 10.), 5(36): 41.
- Ferenczi S.** (1918). A lélek ismerője [Bródy Sándorról]. *Színházi Élet* (1918. dec. 22.), 7(51): 17. Újraközlés: Erős Ferenc (szerk.), *Ferenczi Sándor (59)*. Budapest: Új Mandátum, 2000.
- Ferenczi S.** (1926). Lelki betegségek gyógyításáról. *Ujság* (1926. augusztus 24.), 2(190): 8.
- Ferenczi S.** (1927). A szívfájdalomról. *Pesti Napló* (1927. december 25.), 78(293): 46.
- Ferenczi S.** (1928). Pszichoterápiai jelszavak. *Pesti Napló* (1928. május 27.), 79(120): 46. Újraközlés: *Thalassa*, 2001, 12(1): 144-145. [http://www.mtapi.hu/thalassa/a_folyoirat/e_szovegek/pdf/\(12\)2001_1/142-145_ferenczi-elflejtett-irasok_\(1a\).pdf](http://www.mtapi.hu/thalassa/a_folyoirat/e_szovegek/pdf/(12)2001_1/142-145_ferenczi-elflejtett-irasok_(1a).pdf)
- Ferenczi S.** (1930). A „psychoanalysis” név illetéktelen használata. *Gyógyászat*, 70(1): 19.
- Gajári Ö.** (1903). Az olvasóhoz. *Az Ujság* (1903. december 16.), 1(1): 9.
- Mészáros J.** (szerk.). (1999). *Ferenczi Sándor – A pszichoanalízis felé. Fiatalok írásai, 1897–1908*. Budapest: Osiris.
- Mészáros J.** (szerk.) (2022). *Ferenczi Sándor összes művei 1. Ferenczi a pszichoanalízis felé – Preanalitikus írások, 1897–1908*. Budapest: Oriold és Társai.
- Szilágyi G.** (1910). Lélekelemzés. *Az Ujság* (1910. március 25.), 8(71): 1-2.
- Zsoldos S.** (1996). Ferenczi Sándor, a publicista. Ferenczi Sándor, a *Jövendő* munkatársa. *Thalassa*, 7(2): 137-140. [http://imago.mtapi.hu/a_folyoirat/e_szovegek/pdf/\(07\)1996_2/137-140_Zsoldos.pdf](http://imago.mtapi.hu/a_folyoirat/e_szovegek/pdf/(07)1996_2/137-140_Zsoldos.pdf)
- Zsoldos S.** (2001). Pszichoanalízis a *Literatúrában*. *Thalassa*, 12(1): 119-141. [http://www.mtapi.hu/thalassa/a_folyoirat/e_szovegek/pdf/\(12\)2001_1/119-141_Pszo_Literaturaban_\(ZsS\).pdf](http://www.mtapi.hu/thalassa/a_folyoirat/e_szovegek/pdf/(12)2001_1/119-141_Pszo_Literaturaban_(ZsS).pdf)

Ferenczi *Az Ujságban* / *Ujságban*

1904

- Tudományos apróságok. *Az Ujság* (1904. január 31.), 2(31): 19-20.; Újraközlés: Mészáros J. (szerk.), *Ferenczi Sándor – A pszichoanalízis felé. Fiatalkori írások* (200-202). Budapest: Osiris, 1999. (Továbbiakban: **FI**)
- Tudományos élet. *Az Ujság* (1904. március 13.), 2(73): 23-24.
- Tudományos élet. *Az Ujság* (1904. március 20.), 2(80): 19.
- Tudományos élet. in: *Az Ujság* (1904. március 27.), 2(87): 19. Újraközlés: **FI.**, 203-204.
- Tudományos élet. *Az Ujság* (1904. április 3.), 2(94): 12-13. Újraközlés: **FI.**, 205-206.
- Tudományos élet. *Az Ujság* (1904. április 12.), 2(102): 17.
- Recenzió: Az orvos és hivatása. (Írta dr. Lévai Ödön. Kiadja Mai H. és Fia Budapest.) *Az Ujság* (1904. április 17.), 2(107): 15. [Dr. F. S. név alatt]
- Tudományos élet. *Az Ujság* (1904. április 19.), 2(109): 20-21.
- Tudományos élet. *Az Ujság* (1904. április 27.), 2(117): 15.
- Tudományos élet. *Az Ujság* (1904. május 1.), 2(121): 18.
- Tudományos élet. *Az Ujság* (1904. május 8.), 2(128): 20.
- Tudományos élet. *Az Ujság* (1904. május 17.), 2(137): 18.
- Tudományos élet. *Az Ujság* (1904. május 29.), 2(148): 41.
- Tudományos élet. *Az Ujság* (1904. június 5.), 2(155): 19-20.
- Tudományos élet. *Az Ujság* (1904. június 12.), 2(162): 21-22.
- Tudományos élet. *Az Ujság*. (1904. június 19.), 2(169): 22.
- Tudományos élet. *Az Ujság*. (1904. június 28.), 2(178): 18.
- Tudományos élet. A talentum öröklékenysége. (1904. július 14.) *Az Ujság*, 2(194): 10.
- Tudományos élet. *Az Ujság*. (1904. július 17.), 2(197): 17.
- Tudományos élet. *Az Ujság*. (1904. július 24.), 2(204): 20.
- A hülyeség gyógyítása. *Az Ujság* (1904. július 29.), 2(209): 13-14.
- Tudományos élet. A zene ellen. *Az Ujság* (1904. augusztus 14.), 2(225): 17-18.
- Tudományos élet. A tifusz. *Az Ujság* (1904. augusztus 28.), 2(237): 17.
- Tudományos élet. Dialógus a fejlődésről. *Az Ujság* (1904. szeptember 7.), 2(247): 15-16.
- Tudományos élet. A nikotin. *Az Ujság* (1904. szeptember 13.), 2(253): 16.

1905

- Tudományos élet. A médium mint időgép. *Az Ujság* (1905. április 1.), 3(93): 13.
- Tudományos élet. A rákbetegség keletkezéséről. *Az Ujság* (1905. április 8.), 3(100): 16.
Megjelent még: *Jó Egészség* (1905. máj. 1.), 4(9): 86-87.; In: *FI.*, 229-230.
- A meningitis. *Az Ujság* (1905. április 16.), 3(108): 13.
- Tudományos élet. Nosophobia. *Az Ujság* (1905. június 25.), 3(172): 18-19.
- Eugenia. *Az Ujság* (1905. június 30.), 3(180): 1-2.
- Tudományos élet. Iskolás gyerekek alvásáról. *Az Ujság* (1905. július 23.), 3(203): 17.
[Dr. F. név alatt]
- Tudományos élet. Az élet eredete. *Az Ujság* (1905. augusztus 2.), 3(213): 13. [Dr. F. név alatt]
- Tudományos élet. Az antialkoholista mozgalomról. *Az Ujság* (1905. szeptember 17.), 3(259): 17-18.
- Tudományos élet. Ismeretterjesztés. *Az Ujság* (1905. szeptember 27.), 3(269): 13-14.
- Tudományos élet. Hasznosított poenitentia. *Az Ujság* (1905. október 8.), 3(280): 19.
- Tudományos élet. Gyermekes aggok. *Az Ujság* (1905. október 18.), 3(290): 13.
- Tudományos élet. Atlétika és egészség. *Az Ujság* (1905. október 31.), 3(303): 16.
- Tudományos élet. Hypnotikus vallatás. *Az Ujság* (1905. november 26.), 3(329): 48.
- Tudományos élet. Agysúly és intellektus. *Az Ujság* (1905. december 5.), 3(338): 16.
- Hírek. Hypnotikus vallatás. *Az Ujság* (1905. december 7.), 3(340): 8-9.
- Tudományos élet. A vérmérsékletéről. *Az Ujság* (1905. december 20.), 4(353): 16-17.

1906

- Tudományos élet. A tengeri betegségről. *Az Ujság* (1906. január 28.), 4(27): 18-19.
- Az orvosi titok. *Az Ujság* (1906. február 6.), 4(36): 6-7.
- Tudományos élet. Az angolkór mint népbetegség. *Az Ujság* (1906. március 5.), 4(63): 2.
- Tudományos élet. A regenerációról. *Az Ujság* (1906. március 18.), 4(76): 20.
- Tudományos élet. A viviszekcióról. *Az Ujság* (1906. április 3.), 4(92): 12.
- Forel tanításai. *Az Ujság* (1906. május 19.), 4(136): 7-8.
- A munkásbiztosítási törvényjavaslat. *Az Ujság* (1906. szeptember 4.), 4(242): 10.
- Hőgyes Endre (1847–1906) [Nekrológ]. *Az Ujság* (1906. szeptember 11.), 4(249): 12.
- IV. országos elmeorvosi értekezlet. Első nap. *Az Ujság* (1906. október 30.), 4(298): 15.
- IV. országos elmeorvosi értekezlet. Második nap. *Az Ujság* (1906. október 31.), 4(299): 14.

Jogtudás és betegség. *Az Ujság* (1906. november 18.), 4(317): 41.

Erdei iskolák. *Az Ujság* (1906. november 24.), 4(323): 12.

1907

Möbius. *Az Ujság* (1907. január 11.), 5(10): 6-7.

Tudományos élet. *Az Ujság* (1907. február 10.), 5(36): 41.

Tudományos élet. Színház és orvostudomány. *Az Ujság* (1907. február 16.), 5(41): 17.
[Dr. F. S. név alatt]

A tanuvallomásokról. *Az Ujság* (1907. március 17.), 5(66): 37.

Tudományos élet. A bűntények természetrajza. *Az Ujság* (1907. március 24.), 5(72): 23.

Az 1907: XIX. törvénycikk balesetbiztosítási rendelkezéseiről. *Az Ujság* (1907. április 12.), 5(88): 13.

Dichotomia. *Az Ujság* (1907. május 23.), 5(122): 13-14.

1909

Recenzió: Az álom a költészetben, különös tekintettel a magyar költészetre. (Írta Glatz Ernő. Budapest, Eggenberger.). *Az Ujság* (1909. július 1.), 7(154): 13.

1910

A magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlése Miskolczon. *Az Ujság* (1910. augusztus 20.), 8(198): 35. Újraközlés: *Imágó Budapest*, 2012, 2(4): 99-100.

1926

Lelki betegségek gyógyításáról. *Ujság* (1926. augusztus 24.), 2(190): 8.